

УДК 336.2

Тучак Т. В.,
tanyatuchak75@gmail.com, ORCID ID: 0009-0003-7178-3073,
к.е.н., доц., доцент кафедри адміністрування податків, Державний податковий університет,
м. Ірпінь

Сахно О. О.,
okksana.sakkhno@gmail.com, ORCID ID: 0009-0003-7178-3073,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, Державний податковий університет,
м. Ірпінь

ДЕТЕРМІНАНТИ ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Анотація. Стаття присвячена аналізу політики оподаткування малого бізнесу в Україні у 2025 році, коли економіка перебуває під постійним тиском воєнних ризиків, структурних змін і фінансової нестабільності. Малий бізнес у цих умовах виступає не просто економічним агентом, а своєрідним амортизатором соціально-економічних потрясінь: він зберігає зайнятість, підтримує локальні ринки та формує життєздатність громад, виступаючи головним рушієм розвитку на місцевому рівні. Податкова політика стає не лише фіскальним інструментом, а стратегічним регулятором поведінки підприємців, визначаючи, хто виживе, хто розширить діяльність, а хто буде змушений піти у тінь або згорнути бізнес повністю. У статті розглянуто основні режими оподаткування малого бізнесу, включно із загальною та спрощеною системою, а також особливості статусу самозайнятої особи. Виявлено, що структура податкового навантаження, яка включає обов'язкові соціальні внески, військовий збір та місцеві платежі, створює так звані "податкові пастки", що прямо впливають на вибір організаційно-правової форми, масштабу діяльності та фінансові стратегії підприємців. Фіксовані платежі зменшують гнучкість системи, підвищують ризик мінізації та змушують шукати формальні шляхи оптимізації, що іноді обмежує потенціал зростання. Особливу увагу приділено взаємозв'язку податкової політики та фінансової стійкості малого бізнесу, її впливу на динаміку зайнятості, створення робочих місць та розвиток локальної економіки. Дослідження показує, що ефективна податкова модель має поєднувати фіскальну достатність із стимулюванням підприємницької активності, бути прозорою, прогнозованою та адаптивною до змін економічного середовища. Запропоновано бачення гнучкої системи оподаткування, здатної підтримувати малий бізнес у післявоєнний період, забезпечувати його стабільність і розвиток, а також формувати конкурентне, інноваційне та живуче підприємницьке середовище на різних рівнях економіки.

Ключові слова: малий бізнес, податкова політика, оподаткування, єдиний податок, самозайняті особи, фіскальне навантаження.

Tuchak T. V.,
tanyatuchak75@gmail.com, ORCID ID: 0009-0003-7178-3073,
Ph.D, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Tax Administration, State Tax University, Irpin

Sakhno O. O.,
okksana.sakkhno@gmail.com, ORCID ID: 0009-0003-7178-3073,
Bachelor's degree student, State Tax University, Irpin

DETERMINANTS OF SMALL BUSINESS TAXATION IN UKRAINE

Abstract. The article examines the taxation policy of small businesses in Ukraine in 2025, a period marked by military risks, structural changes, and financial instability. Small businesses in this context act not merely as economic agents but as crucial shock absorbers of socio-economic turbulence: they preserve employment, support local markets, sustain community resilience, and ensure the continuity of regional economic development, effectively serving as key drivers of local and national growth. Tax policy emerges as not only a fiscal instrument but also a strategic regulator of entrepreneurial behavior, determining who survives, who expands, and who is forced to operate informally or cease operations entirely. The study analyzes the main taxation regimes for small businesses, including both the general and simplified systems, as well as the special status of self-employed individuals. It identifies "tax traps" embedded in the structure of mandatory payments, including social contributions, military levies, and local fees, which influence the choice of legal form, scale of operations, and financial strategies. Fixed payments reduce system flexibility, increase

incentives for informal activity, and push entrepreneurs toward optimization strategies, occasionally limiting growth potential and constraining innovative business practices. Particular attention is paid to the interaction between tax policy and financial sustainability, its impact on employment dynamics, job creation, and local economic development. The research demonstrates that an effective taxation model should balance fiscal sufficiency with entrepreneurial stimulation, ensuring transparency, predictability, and adaptability to economic changes. The article proposes a flexible taxation framework capable of supporting small businesses in the post-war period, securing stability and growth, encouraging innovation, and fostering a competitive, innovative, and resilient entrepreneurial ecosystem at various levels of the economy, from local communities to national markets.

Key words: small business, tax policy, taxation, single tax, self-employed persons, fiscal burden.

JEL Classification: H25, H30

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2025-84-26>

Постановка проблеми. Податкова політика України щодо малого бізнесу потребує перегляду через суперечності чинної спрощеної системи оподаткування, на які вказано у Національній стратегії доходів та звіті щодо виконання Стратегії за 2024 рік. Спрощена система, що історично забезпечувала підтримку мікро- та малого підприємництва, водночас створила умови для викривлення конкуренції та зловживань її перевагами. Попри тривале існування та численні зміни, її базова модель залишилася майже незмінною, що зумовлює дисбаланс між простотою адміністрування та потребою у справедливому податковому навантаженні. Наявні обмеження щодо видів діяльності, доходів і кількості працівників, а також різні ставки єдиного податку формують нерівні умови для платників та ускладнюють вибір оптимального режиму оподаткування. Малий бізнес опиняється між спрощеною системою із правилами, що не завжди відповідають реальним масштабам діяльності, та загальною системою, яка передбачає значне податкове навантаження. Це створює проблему узгодження чинної податкової моделі з потребами розвитку малого бізнесу, забезпечення прозорості, нейтральності для конкуренції й ефективності адміністрування. Усунення цих суперечностей та адаптація податкового режиму до сучасних економічних умов визначають актуальність дослідження політики оподаткування малого бізнесу в Україні.

Аналіз останніх досліджень. Сучасні дослідження податкової політики щодо малого бізнесу зосереджені на її ролі в забезпеченні економічної стійкості підприємництва в умовах воєнних і фінансових обмежень. У матеріалах комітетських слухань та аналітичних оглядах [1] податкове навантаження й регуляторна нестабільність визначаються ключовими викликами для малого бізнесу у 2025 році. У наукових працях вітчизняних авторів [2] наголошується на необхідності збалансування фінансових інтересів держави та стимулювання підприємницької активності, тоді як юридично-практичні публікації [3, 4] розкривають особливості функціонування спрощеної системи оподаткування та критерії застосування єдиного податку. Трансформації податкових режимів у період воєнного стану проаналізовані в окремих дослідженнях [5], а нормативну основу політики формують положення Податкового кодексу України та

відповідні законодавчі зміни [6, 7]. Питання самозайнятості й вибору податкового режиму для ФОП висвітлюються переважно в прикладних та експертних матеріалах [8, 9]. Водночас більшість публікацій мають фрагментарний характер, що зумовлює потребу в комплексному аналізі політики оподаткування малого бізнесу.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз політики оподаткування малого бізнесу в Україні та оцінка її впливу на економічну стійкість підприємницького сектору, зайнятості і стимули до легальної господарської діяльності в умовах воєнних і структурних викликів. Податкова політика розглядається як інструмент, що формує економічну поведінку суб'єктів малого підприємництва та визначає можливості їх розвитку й адаптації до нестабільного середовища. Для досягнення поставленої мети у статті передбачається вирішення таких завдань: проаналізувати чинні підходи до оподаткування малого бізнесу та їх еволюцію; дослідити структуру податкового навантаження з урахуванням податків і обов'язкових соціальних внесків; оцінити вплив різних податкових режимів на фінансову стійкість підприємств і рівень зайнятості; виявити ключові дисбаланси та обмеження чинної податкової політики; обґрунтувати напрями її вдосконалення з позицій адаптивності та економічної доцільності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Малий бізнес в Україні традиційно відіграє значну роль у формуванні зайнятості та локального економічного розвитку, особливо в регіонах, де великі підприємства відсутні або працюють нестабільно. Його розвиток – це не лише питання підприємницької ініціативи, а й результат того, наскільки держава здатна створити умови, в яких невеликі підприємства можуть працювати стабільно, розширювати свою діяльність та адаптуватися до змінного економічного середовища. Сучасні виклики – воєнні ризики, нестача фінансових ресурсів, скорочення внутрішнього попиту та міграція робочої сили – посилюють необхідність ефективного й збалансованого оподаткування, яке не стримувало б розвиток малого бізнесу, а навпаки створювало передумови для його відновлення та структурного оновлення.

Функціонування малого бізнесу тісно пов'язане з податковими умовами, адже саме податкова

політика визначає рівень навантаження на підприємця, можливість легально працювати, залучати інвестиції та планувати фінансові результати. У системі, де значна частина підприємців змушена працювати в умовах невизначеності, питання справедливості, прогнозованості та доступності податкових правил набуває вирішального значення. Малий бізнес потребує таких механізмів оподаткування, які враховують специфіку його діяльності, сезонність доходів, територіальні відмінності, а також обмежені можливості для ведення складного бухгалтерського обліку.

Малий бізнес у 2025 році посів ключове місце в економічній структурі України, оскільки саме він забезпечив безперервність економічної активності в умовах воєнних ризиків, руйнування виробничих ланцюгів та скорочення інвестиційних можливостей. Цей сектор включав 90% усіх зареєстрованих суб'єктів господарювання, формував 72% обсягів реалізованої продукції та забезпечував зайнятість для 80% працюючого населення. Така концентрація навантаження зробила малий бізнес фактичним стабілізатором економічних процесів на тлі зменшення ролі великого виробництва, частина якого була зупинена або переміщена. Попри значний внесок, підприємці увійшли в 2025 рік у суттєво ослабленому стані: в Україні залишалося лише 260 тис. активних фізичних осіб-підприємців, які забезпечували роботою 673 тис. осіб, що на 13% менше порівняно з довоєнним періодом. Зменшення кількості зайнятих, відтік кваліфікованої робочої сили та зростання витрат на утримання бізнесу створили ситуацію, в якій податкові умови та їх адаптивність до реальних можливостей підприємців почали визначати не лише темпи розвитку, а й сам факт збереження малого бізнесу [1, 2].

На тлі економічної кризи та масових скорочень під кінець 1990-х років з'явилися перші приватні підприємці, більшість із яких розпочали діяльність у сфері торгівлі на ринках, шукаючи нові джерела доходу. Влада тоді усвідомлювала, що розвиток країни можливий лише за наявності сильного середнього класу, який мали сформувати ці "ринкові" підприємці. У 1998 році Президентом України було підписано Указ "Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва", що започаткував особливий режим оподаткування для малого бізнесу. Ця ініціатива мала на меті стимулювати легалізацію підприємницької діяльності та знизити адміністративний тягар на бізнес. За перший рік роботи системи було зареєстровано понад 100 тисяч нових ФОП, що значно сприяло розвитку малих підприємств і створенню нових робочих місць.

Спрощена система оподаткування передбачає єдиний податок, спрощений облік і звітність і поділяє платників на чотири групи залежно від типу діяльності, доходу та наявності найманих працівників. Перша група включає фізичних осіб-підприємців без працівників, що займаються роздрібною торгівлею або побутовими послугами,

з річним доходом до 1,336 млн грн. Друга група охоплює підприємців із послугами чи виробництвом, до 10 найманих працівників та доходом до 6,672 млн грн. Третя – фізичні та юридичні особи з доходом до 9,336 млн грн. Четверта група призначена для сільськогосподарських товаровиробників із часткою сільгоспвиробництва понад 75% [3, 6].

Попри значні переваги для малого бізнесу, спрощена система стала об'єктом зловживань з боку середніх та великих підприємств. Вони використовують податкові пільги для оптимізації податкового навантаження, структуруючи бізнес через кілька ФОП, що формально працюють на єдиному податку, але фактично контролюються одним центром управління. Така практика створює недобросовісну конкуренцію, зменшує надходження до державного бюджету та підіриває довіру до податкової системи. З метою усунення таких викривлень уряд у межах Національної стратегії доходів України до 2030 року планує реформувати спрощену систему оподаткування. Серед ключових заходів – обов'язкове застосування РРО, об'єднання другої та третьої груп, поступова заборона для юридичних осіб перебувати на спрощеній системі, введення диференційованих ставок податку залежно від виду діяльності та доходу, а також обмеження видів діяльності для першої групи.

Ефективна система оподаткування має поєднувати стимулювання розвитку малого бізнесу та мінімізацію податкових зловживань. Малий бізнес в Україні вразливий: він представлений переважно фізичними особами без спеціалізованих знань у праві та бухгалтерії, тому надмірне ускладнення податкових правил може призвести до колапсу та неплатоспроможності суб'єктів малого підприємництва. З іншого боку, чітке і прозоре законодавство, встановлення помірного рівня податкових ставок (близько 10%), а також ефективний контроль за дотриманням правил дозволять знизити мотиви для оптимізації, забезпечити детінізацію бізнесу та підвищити привабливість України для іноземних інвесторів [4, 5].

Спрощена система оподаткування в Україні, представлена єдиним податком, продовжує залишатися ключовим інструментом стимулювання малого бізнесу та спрощення адміністрування податкових зобов'язань у 2025 році. Цей спеціальний режим передбачає звільнення платників від низки податків, спрощену звітність та облік, що дозволяє підприємцям та юридичним особам зосередитися на розвитку бізнесу без надмірного бюрократичного навантаження. Система визначає чотири групи платників єдиного податку, кожна з яких сформована з урахуванням специфіки діяльності, масштабу бізнесу та кількості найманих працівників. Основні критерії віднесення суб'єктів господарювання до відповідних груп платників єдиного податку, зокрема граничні обсяги доходу, кількість найманих працівників та особливості оподаткування, узагальнено в таблиці 1.

Критерії оподаткування єдиним податком

Критерій аналізу	Група 1	Група 2	Група 3	Група 4 (Фермери)
Суб'єкти	ФОП	ФОП	ФОП та Юрособи	ФОП-фермери
Річний ліміт доходу	1 336 000 грн	6 672 000 грн	9 336 000 грн	Не обмежений (але частка с/г $\geq 75\%$)
Кількість працівників	0 осіб	до 10 осіб	Без обмежень	Тільки члени сім'ї
Ставка податку (ЄП)	до 302,80 грн/міс.	до 1 600 грн/міс.	5% (або 3% + ПДВ)	0,19% - 6,33% від НГО землі
Військовий збір	800 грн/міс.	800 грн/міс.	1% від доходу	800 грн/міс.
ЄСВ "за себе"	1 760 грн/міс.	1 760 грн/міс.	1 760 грн/міс.	1 760 грн/міс.
Звітний період	Календарний рік	Календарний рік	Календарний квартал	Календарний рік (до 20.02)
Термін сплати ЄП	Щомісяця до 20 числа	Щомісяця до 20 числа	Квартально (протягом 50 днів)	Щоквартально (протягом 30 днів)
Дозволена діяльність	Роздріб на ринках, побутові послуги	Послуги населенню та єдинникам, кафе, виробництво	Будь-яка (крім заборонених ПКУ)	Виключно вирощування та продаж с/г продукції
Обмеження по землі	Немає	Немає	Немає	Від 2 до 20 гектарів
Форма обліку	Довільна (Книга доходів)	Довільна (Книга доходів)	Довільна (Доходи/Витрати)	Спрощений облік доходів/витрат

Джерело: складено автором за даними [4]

Перші дві групи орієнтовані виключно на фізичних осіб-підприємців. Перша група включає тих, хто здійснює роздрібну торгівлю на ринках або надає побутові послуги населенню, без залучення найманих працівників, із річним обсягом доходу до 1 336 000 грн. Ставка податку встановлена у фіксованій сумі до 10% від прожиткового мінімуму для працездатних осіб, а соціальні внески формують базовий рівень фінансової безпеки підприємця. Друга група охоплює підприємців, які надають послуги, виробляють або реалізують товари, включаючи ресторанний бізнес, із можливістю залучення до 10 працівників та річним доходом до 6 672 000 грн. Для цієї групи ставка податку також фіксована, але вища – до 20% від мінімальної заробітної плати, що дозволяє органам місцевого самоврядування регулювати податкове навантаження відповідно до економічних умов регіону.

Третя група є найбільш універсальною та включає як фізичних осіб-підприємців, так і юридичні особи. Тут оподатковується дохід, а не прибуток, що створює прозору систему розрахунку податкового зобов'язання та стимулює розвиток підприємництва серед середніх і великих суб'єктів господарювання. Для платників ПДВ застосовується ставка 3% від доходу, для неплатників – 5%. Сільськогосподарські товаровиробники формують четверту групу, де ставка визначається від нормативної грошової оцінки земельних ділянок, що

дозволяє адаптувати податкові вимоги до природних і економічних умов ведення агробізнесу.

У 2025 році законодавчо збережено ключові критерії для перебування у групах єдиного податку: річний дохід, кількість найманих працівників та вид діяльності, що дозволяє забезпечити баланс між стимулюванням підприємництва та контролем над ухиленням від податків. Дотримання правил сплати єдиного податку та соціальних внесків гарантує платнику стабільний правовий статус і мінімізує ризики застосування штрафних санкцій. При цьому сучасна політика оподаткування в Україні орієнтована на підтримку малого і середнього бізнесу, запровадження прозорих ставок і лімітів, а також інтеграцію цифрових рішень для обліку та звітності, що відповідає світовим практикам фіскальної оптимізації.

Важливою тенденцією є активне використання електронних сервісів для подання заяв, ведення книги обліку доходів та декларацій, що робить адміністрування єдиного податку максимально комфортним і зменшує ризики людського фактора. Сучасний підхід держави до оподаткування також передбачає гнучкість у визначенні місцевих ставок, врахування специфіки окремих секторів економіки та обмеження ризиків несплати через чітку систему штрафів і пені. Усе це формує ефективний податковий інструмент, який одночасно підтримує розвиток підприємництва та забезпечує надходження

до місцевих бюджетів, сприяючи економічній стабільності та фінансовій автономії громад.

Особливе місце в податковій моделі малого бізнесу України посідає інститут самозайнятих осіб, який охоплює фізичних осіб-підприємців та осіб, що здійснюють незалежну професійну діяльність. Відповідно до Податкового кодексу України самозайнята особа розглядається як специфічна форма організації економічної активності фізичної особи, що поєднує елементи підприємництва та індивідуальної професійної реалізації. Такий статус забезпечує легалізацію доходів, спрощення податкового обліку та можливість самостійного виконання податкових зобов'язань без участі податкових агентів, що є принципово важливим для функціонування малого бізнесу в умовах обмежених адміністративних ресурсів [7].

На відміну від звичайних фізичних осіб, доходи яких оподатковуються в повному обсязі податком на доходи фізичних осіб та військовим збором, самозайняті особи користуються спеціальним режимом оподаткування. Для фізичних осіб-підприємців це може бути як загальна, так і спрощена система оподаткування, тоді як для незалежних професіоналів застосовується механізм оподаткування чистого оподатковуваного доходу, тобто різниці між отриманими доходами та документально підтвердженими витратами, пов'язаними з професійною діяльністю. Такий підхід створює більш справедливе податкове навантаження та стимулює детінізацію доходів у сферах інтелектуальної праці, правничих, консультаційних і технічних послуг.

Важливою рисою статусу самозайнятої особи є його гнучкість щодо поєднання різних форм економічної активності. Податкове законодавство України не забороняє самозайнятим особам одночасно здійснювати незалежну або підприємницьку діяльність і працювати за трудовим договором, за винятком категорій осіб, для яких така діяльність прямо обмежена антикорупційним та спеціальним законодавством. Це дозволяє розглядати самозайнятість як інструмент часткової економічної адаптації населення, зокрема в умовах нестабільного ринку праці, воєнних ризиків та вимушеної зміни професійної траєкторії [8].

З позиції податкової політики самозайняті особи виконують подвійну функцію. З одного боку, вони розширюють податкову базу за рахунок легалізації індивідуальної економічної активності, з іншого, – потребують помірного та передбачуваного податкового навантаження, оскільки їх діяльність здебільшого не має масштабного характеру і характеризується високою залежністю від попиту, сезонності та особистих трудових зусиль. Саме тому чинна модель оподаткування самозайнятих осіб ґрунтується на принципі самостійності обліку,

спрощеного адміністрування та обмеженого контролю, що відповідає загальній логіці підтримки малого бізнесу.

Разом із тим, система оподаткування самозайнятих осіб не позбавлена проблемних аспектів. Обов'язок сплати єдиного соціального внеску незалежно від фактичного отримання доходу, складність документального підтвердження витрат для незалежних професіоналів, а також відсутність чіткої межі між підприємницькою та незалежною діяльністю створюють ризики як для платників податків, так і для фіскальних органів. У контексті реформування спрощеної системи оподаткування ці питання набувають особливої актуальності, оскільки самозайняті особи можуть розглядатися як альтернативна або проміжна форма між класичним ФОП і найманою працею.

Формально спрощена система оподаткування вважається менш обтяжливою для малого бізнесу, проте для реальної оцінки податкового навантаження важливо враховувати не лише його загальний розмір, а й структуру обов'язкових платежів. Саме це наочно показано на рис. 1, що дозволяє порівняти, яка частина доходу йде на податки, а яка – залишається підприємцю у вигляді чистого прибутку. Незмінним компонентом для всіх форм підприємницької діяльності є єдиний соціальний внесок, що фактично виступає "вхідним квитком" у легальну діяльність.

Незалежно від рівня доходу підприємець зобов'язаний сплачувати мінімальний ЄСВ, що у річному вимірі становить понад 21 тис. грн і формує мінімальний рівень фіскального навантаження навіть за відсутності прибутку. Водночас суттєвих змін зазнала роль військового збору, який для платників спрощеної системи перетворився з другорядного платежу на відчутну складову податкових витрат. Для першої та другої груп його річна сума вже перевищує розмір єдиного податку, що принципово змінює фінансову логіку функціонування мікробізнесу. Таким чином, податкове навантаження на найменших підприємців більше не обмежується символічними платежами, а набуває системного характеру.

Особливо показовим є порівняння другої та третьої груп єдиного податку. За річного доходу 600 тис. грн загальна сума податків у третій групі перевищує аналогічний показник другої групи, що свідчить про наявність так званої "податкової пастки". Причиною цього є фіксований характер податкових платежів у другій групі: зі зростанням доходів реальна податкова ставка зменшується, тоді як у третій групі податкове навантаження зростає пропорційно фінансовому результату. Це формує точку перетину податкової доцільності, після якої перебування на другій групі стає економічно вигіднішим для підприємця [9].

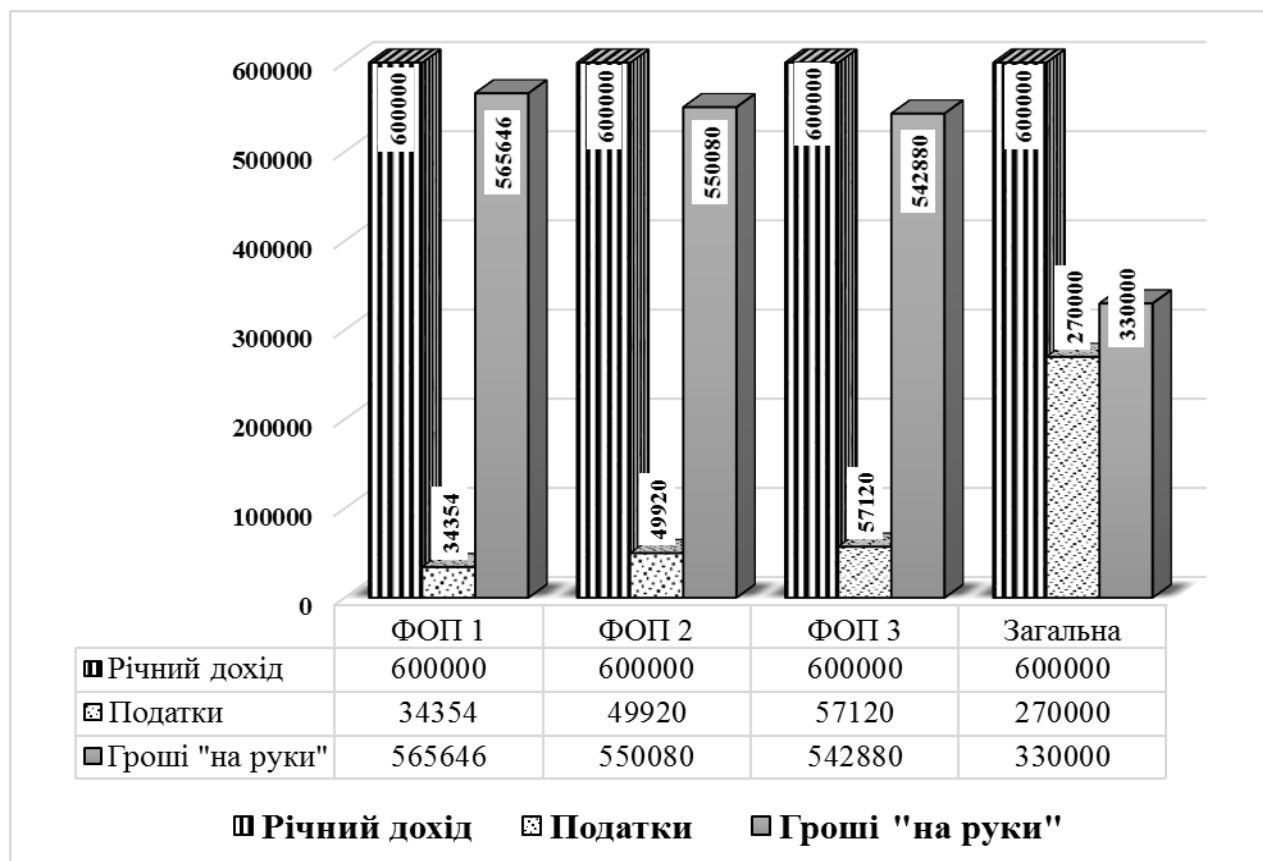

Рис. 1. Податкове навантаження у 2025 р. при річному доході 600 тис. грн.

Джерело: складено автором

Найбільш різкий контраст простежується у порівнянні спрощеної та загальної систем оподаткування. За однакового рівня доходу підприємця на загальній системі змушений спрямовувати на податки майже половину зароблених коштів, що створює істотний розрив у чистому доході порівняно зі спрощеною системою. Така диспропорція пояснює, чому єдиний податок залишається критично важливим інструментом підтримки малого бізнесу в Україні, особливо в умовах економічної нестабільності та воєнних ризиків. Загалом діаграма наочно підтверджує, що вибір податкового режиму для малого підприємця є не формальністю, а ключовим фактором фінансової стійкості та можливості подальшого розвитку бізнесу.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Сформований у 2025 році підхід до оподаткування малого бізнесу в Україні засвідчує, що податкова політика в цій сфері виконує значно ширшу функцію, ніж фінанське наповнення бюджету. Вона фактично визначає межі економічної життєздатності підприємницького сектору, його здатність забезпечувати зайнятість, адаптуватися до кризових умов і зберігати локальну економічну активність. Аналіз чинних податкових механізмів показує, що система оподаткування малого бізнесу формується під впливом суперечливих цілей: з одного боку, – забезпечення передбачуваних бюджетних надходжень і зниження масштабів ухилення від

оподаткування, з іншого, – необхідність збереження підприємницької активності в умовах воєнних ризиків, скорочення попиту та дефіциту трудових ресурсів. Сукупне податкове навантаження, яке включає не лише податки, а й обов'язкові соціальні внески та квазіподаткові платежі, дедалі частіше набуває характеру фіксованого фінансового бар'єра для входу та перебування в легальному секторі, особливо для мікробізнесу та самозайнятих осіб із нестабільними доходами.

Загалом результати дослідження дозволяють стверджувати, що ефективна політика оподаткування малого бізнесу має ґрунтуватися не на формальному поділі платників за режимами, а на принципі економічної спроможності та стабільності розвитку підприємства. Перехід від жорстко фіксованих податкових платежів до більш гнучких моделей, у яких податкове навантаження корелює з фактичними доходами та фінансовими результатами, може стати ключовою умовою детінізації та відновлення підприємницької активності. Важливою складовою такої політики має бути також зменшення регуляторної асиметрії між найманою працею, самозайнятістю та підприємництвом, що дозволить уникнути штучних податкових перекосів у виборі форми економічної діяльності.

Перспективи подальших досліджень у сфері політики оподаткування малого бізнесу пов'язані з розробкою інтегральних моделей оцінки податкового навантаження, які враховують не лише

номінальні ставки податків, а й сукупний вплив соціальних внесків, адміністративних витрат і регуляторних ризиків. Доцільним є проведення емпіричних досліджень впливу податкових змін на рівень зайнятості, виживання малого бізнесу та міграційні рішення підприємців. Окремим напрямом наукового пошуку має стати аналіз податкової політики як інструменту післявоєнного відновлення економіки, зокрема її ролі у формуванні середнього класу, стимулюванні локального підприємництва та зниженні структурної вразливості регіонів. Саме така комплексна, економічно обґрунтована податкова політика здатна перетворити малий бізнес із об'єкта фіскального регулювання на повноцінного партнера держави у відновленні та довгостроковому розвитку України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пріоритети та виклики діяльності малого та середнього бізнесу у 2025 році: комітетські слухання. *“Дебет-Кредит” - Бухгалтерські новини*. 31.03.2025. URL: <https://news.dtkr.ua/society/economics/97471-prioriteti-ta-vikliki-diialnosti-malogo-ta-serednyogo-biznesu-u-2025-roci-komitetski-sluxannia>.
2. Лаврова-Манзенко О., Уманська В., Манзенко Є. Реалії та перспективи оподаткування малого бізнесу в Україні. *Управління змінами та інновації*. 2024. № 9. С. 55-59. DOI: <https://doi.org/10.32782/CMI/2024-9-11>.
3. Марчук С. Спрощена система оподаткування – джерело розвитку малого бізнесу чи оптимізація для великого? *Юридична Газета*. 22 квітня 2024. URL: <https://jur-gazeta.com/dumka-eksperta/sproshchena-sistema-opodatkovannya--dzherelo-rozvitku-malogo-biznesu-chi-optimizaciya--dlya-velikogo.html>.
4. Критерії перебування на єдиному податку. *TAXER*. Останнє оновлення: 25 грудня 2025. URL: <https://taxer.ua/uk/kb/sproshchena-systema-opodatkovannia>.
5. Швабій К., Пилипів В., Тенденції розвитку спрощеної системи оподаткування в Україні. *Світ фінансів*. 2025. №2(83). С. 39-55. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1812>.
6. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у період дії воєнного стану : Закон України від 10.10.2024 № 4015-XI. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4015-20#Text>.
7. Податковий кодекс України: Закон України від 17.12.2020 № 1117-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 32. Ст. 227. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n256>.
8. Статус самозайнятого – що це таке та як оформити. *Європейська Бізнес Асоціація*. 09.10.2024. URL: <https://eba.com.ua/status-samozajnyatogo-shho-tse-take-ta-yak-oformyty/>.
9. Яку систему оподаткування обрати для ФОП у 2025. *Вчасно.Звіт*. 07 квітня 2025. URL: <https://vchasno.ua/yaku-systemu-opodatkovannia-vybraty-dlia-fop/>.

REFERENCES

1. Priorytety ta vyklyky diialnosti maloho ta serednoho biznesu u 2025 rotsi: komitetski slukhan-nia. *“Debet-Kredyt” - Bukhhalterski novyny*. 31.03.2025, available at: <https://news.dtkr.ua/society/economics/97471-prioriteti-ta-vikliki-diialnosti-malogo-ta-serednyogo-biznesu-u-2025-roci-komitetski-sluxannia>.
2. Lavrova-Manzenko O., Umanska V. and Manzenko Ye. (2024), Realii ta perspektyvy opodatkovannia maloho biznesu v Ukraini, *Upravlinnia zminamy ta innovatsii*, № 9, s. 55-59. DOI: <https://doi.org/10.32782/CMI/2024-9-11>.
3. Marchuk S. Sproshchena systema opodatkovannia – dzherelo rozvytku maloho biznesu chy optymizatsiia dlia velykoho? *Yurydychna Hazeta*. 22 kvitnia 2024, available at: <https://jur-gazeta.com/dumka-eksperta/sproshchena-sistema-opodatkovannya--dzherelo-rozvitku-malogo-biznesu-chi-optimizaciya--dlya-velikogo.html>.
4. Kryterii perebuvannia na iedynomu podatku. *TAXER*. Ostanrie onovlennia: 25 hrudnia 2025, available at: <https://taxer.ua/uk/kb/sproshchena-systema-opodatkovannia>.
5. Shvabii K. and Pylypiv V. (2025), Tendentsii rozvytku sproshchenoi systemy opodatkovannia v Ukraini, *Svit finansiv*, №2(83), s. 39-55, available at: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1812>.
6. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakoniv Ukrainy shchodo zabezpechennia zbalansovanosti biudzhethnykh nadkhodzhzen u period dii voiennoho stanu : Zakon Ukrainy vid 10.10.2024 № 4015-KhI. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4015-20#Text>.
7. Podatkovi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 17.12.2020 № 1117-IX (2020), *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, № 32, St. 227, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n256>.
8. Status samozainiatoho – shcho tse take ta yak oformyty. *Yevropeiska Biznes Asotsiatsiia*. 09.10.2024, available at: <https://eba.com.ua/status-samozajnyatogo-shho-tse-take-ta-yak-oformyty/>.
9. Yaku systemu opodatkovannia obraty dlia FOP u 2025. *Vchasno.Zvit*. 07 kvitnia 2025, available at: <https://vchasno.ua/yaku-systemu-opodatkovannia-vybraty-dlia-fop/>.

Стаття надійшла: 14.10.2025

Стаття прийнята: 04.12.2025

Стаття опублікована: 30.12.2025